

Ключевые слова: *государственно-частное партнерство, регион, инфраструктура, инвестиции.*

Annotation

The article investigates mechanisms of public-private partnership through which activated the development of infrastructure in the region to increase investment rating of the region and will be able to solve a number of organizational and legal problems. The advantages and risks of public-private partnerships, and suggested management processes such projects. The developed scheme of the Agency's management of public-private partnerships. The basic advantages of the private sector to cooperate with the government in the implementation of public-private partnerships.

Key words: *public-private partnerships, region, infrastructure, investment.*

УДК 331.5:332.1

**Легкий В.І.,
к.е.н., доцент кафедри економіко-математичного моделювання
та інформаційних систем,
ПВНЗ «Буцацький інститут менеджменту і аудиту»**

ПОНЯТТЯ І ОСОБЛИВОСТІ КАТЕГОРІЇ «ЗАЙНЯТІСТЬ» В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Постановка проблеми. Зайнятість населення – складне соціально-економічне явище, виступаюче найважливішою складовою частиною громадського відтворення.

Сьогодні проблема зайнятості є предметом дослідження різних суспільних наук: правознавства, економічної теорії, соціології та політології. Відповідно й поняття «зайнятість» формулюється через сукупність суспільних відносин – економічних, політичних, соціальних. Усе це свідчить про актуальність вибраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній економічній літературі проблема регулювання ринку праці і зайнятості населення отримала досить детальне освітлення. Так, наприклад, питанням, пов'язаним з визначенням суті і змісту категорій «зайнятість» і «ринок праці», виявленням їх особливостей, структури і основних характеристик присвячені дослідження таких науковців, як С. Бандур, В. Брич, Д. Богиня, О. Бугуцький, С. Вовканич, М. Долішній, Т. Заяць, С. Злупко, Л. Кравчук, Е. Лібанова, В. Онікієнко, М. Пітюлич, С. Писаренко, П. Саблук, У. Садова, Л. Семів, О. Хомра, М. Шаленко, Л. Шепотько, Л. Шевчук, К. Якуба, Л. Янковська та інших.

У сучасних умовах в Україні зайнятість населення зазнає кардинальні зміни, що обумовлено, передусім, становленням ринкової економіки, демократизацією громадських стосунків. Зміна змісту і форм зайнятості населення зажадала від держави і принципово нових підходів до розуміння її суті та регулювання. Усе це свідчить про актуальність вибраної теми.

Постановка завдання. Мета статті – уточнити поняття і особливості категорії «зайнятість» в умовах трансформації економіки.

Викладення основного матеріалу дослідження. Проблема зайнятості - одна з найважливіших соціально-економічних проблем, нерозривно пов'язана з усіма сторонами життєдіяльності людей: виробництвом, розподілом, споживанням, прибутками, культурою населення, його репродуктивною поведінкою, способом життя і т. д. З одного боку, зайнятість – це загальна економічна категорія, існуюча в усіх економічних формаціях. З іншого боку, вона з'являється категорією специфічною, виступаючою на кожному етапі громадського розвитку в певній соціально-економічній формі. Первісна община, як відомо, базувалася на повній зайнятості її: членів, що було обумовлено украй низьким рівнем розвитку продуктивних сил. Наступні формації були засновані на надмірній зайнятості рабів і кріпосних при неробстві рабовласників і феодалів. При капіталістичній формації з ринковою економікою, де людина є юридично вільною і виступає як найнятий робітник, існує незайняте населення у формі природного і вимушеного безробіття.

У радянській економічній літературі зайнятість населення найчастіше з'являється як категорія громадського виробництва: «Зайнятість населення, її соціальна спрямованість визначається характером існуючого способу виробництва, його виробничими стосунками, формами власності на засоби виробництва» [1, с. 7]. Зайнятість – це участь людини у громадському виробництві, безпосереднє з'єднання трудових ресурсів із засобами виробництва, організація речового і особистого чинників виробництва в єдині продуктивні сили суспільства. З'єднуючись із засобами виробництва, люди неминуче вступають між собою у відносини. Із цього приводу К. Маркс писав: «Вони не можуть

робити, не з'єднуючись відомим чином для спільної діяльності і для взаємного обміну своєю діяльністю. Щоб робити, люди вступають у певні зв'язки і стосунки, і тільки у рамках цих громадських зв'язків і стосунків існує їх відношення до природи, має місце виробництво» [6, с. 324].

Аргументи на користь трактування зайнятості як категорії громадського виробництва приводяться, зокрема, наступні. Якщо людина робить продукт або послугу тільки для себе, то він не вступає у виробничі відносини з суспільством, не бере участь у відтворенні сукупного громадського продукту. Він зайнятий «для себе». Але, зробивши продукт, який знаходить громадське визнання, він стає зайнятим «для суспільства», а його праця набуває громадського характеру. Зокрема, участь в особистому підсобному господарстві і будь-яка індивідуальна трудова діяльність можуть бути визнані як зайнятість, якщо результати праці в тій або іншій частині реалізуються іншим членам суспільства [7, с. 6].

Огляд наукових джерел продемонстрував різні підходи вітчизняних вчених до розуміння суті зайнятості. Разом з тим, конкретизуємо основні розуміння зайнятості (табл. 1), які, як бачимо, диференціюються від розгляду її як відносин до визначення як угоди.

Таблиця 1

Основні розуміння зайнятості

Розуміння зайнятості	Вчені, які розглядають зайнятість
- відносини	Л. Квон, В. Чембровський
- систему відносин	Д. Богиня, О. Грішнова, Н. Коваленко, Г. Клишко, А. Котляр, О. Кремень, В. Онікієнко, М. Пітюлич, М. Шаленко
- сукупність відносин	Л. Баластрик, В. Буланов, Н. Волгін, Д. Зоїдзе, С. Мочерний, М. Петрига, В. Петюх
- сферу, форму відносин	А. Дорін, Л. Злупко
- рух	Є. Рузавіна
- процес	О. Кісельова, В. Костаков
- поєднання	С. Злупко
- співвідношення	Л. Баластрик, Г. Оганян
- діяльність	О. Волкова, Ю. Кокін, К. Кривенко, Г. Оганян, Г. Пухтаєвич, А. Савченко, О. Тітьонко, Закон України «Про зайнятість населення»
- забезпеченість	В. Ковальчук
- результат взаємодії	А. Волківська
- природне право людини	О. Волкова
- угоду	Я. Корнаї

Погоджуємось із дефініцією Л. Кравчук, яка визначає цю категорію складною, динамічною соціально-економічною системою відносин з приводу залучення населення до трудової діяльності, задоволення суспільних інтересів і водночас індивідуальних потреб кожного працівника, що приносить йому дохід у грошовій чи негрошовій формі [4, с. 8].

Нині в нашій країні існує легальне (законодавче) визначення зайнятості. Згідно ст. 1 Закону «Про зайнятість населення», зайнятість – не заборонена законодавством діяльність осіб, пов'язана із задоволенням їх особистих та суспільних потреб з метою одержання доходу (заробітної плати) у грошовій або іншій формі, а також діяльність членів однієї сім'ї, які здійснюють господарську діяльність або працюють у суб'єктів господарювання, заснованих на їх власності, у тому числі безоплатно [8].

Ми вважаємо, що це визначення не можна визнати вдалим. На нашу думку, зайнятість не можна визначати через діяльність, оскільки діяльність має на увазі собою який-небудь процес. Зайнятість же – це наявність роботи, занять, а наявність – це стан, але ніяк не процес. Відповідно, небажано визначати зайнятість і як процес додатка праці населення.

Правильнішим, на наш погляд, є трактування зайнятості як громадського відношення. Проте вважається, що це не будь-яке громадське відношення, а специфічний його різновид – стан. Стан – це положення, в якому будь-що або будь-хто знаходиться. У такому громадському відношенні упродовж його існування може мінятися зміст, але ніяк не суть. Саме таке положення, на нашу думку, якнайкраще характеризує зайнятість. Дійсно, зміст зайнятості упродовж усього життя людини може неодноразово мінятися, але суть її не зміниться: вона як була спочатку зайнятістю, так їй і залишиться.

Крім того, вважається зайвим включати у визначення зайнятості те, що вона приносить заробіток, трудовий дохід. Це не завжди обов'язково, особливо в нашій країні за сучасних умов.

Таким чином, ми пропонуємо сформулювати визначення зайнятості таким чином: зайнятість – це такий стан людини, зміст якого складає діяльність, пов'язана із задоволенням особистих і громадських потреб.

Зайнятість є сукупністю взаємозв'язаних і взаємодіючих частин і елементів, що мають деяку специфічну спільність.

Розглянемо більш детально структуру зайнятості, враховуючи її прояви на регіональному ринку праці. Така структура формується розподілом економічно активного населення за галузями регіональної економіки, різними його характеристиками у розрізі видів та форм зайнятості (рис. 1).

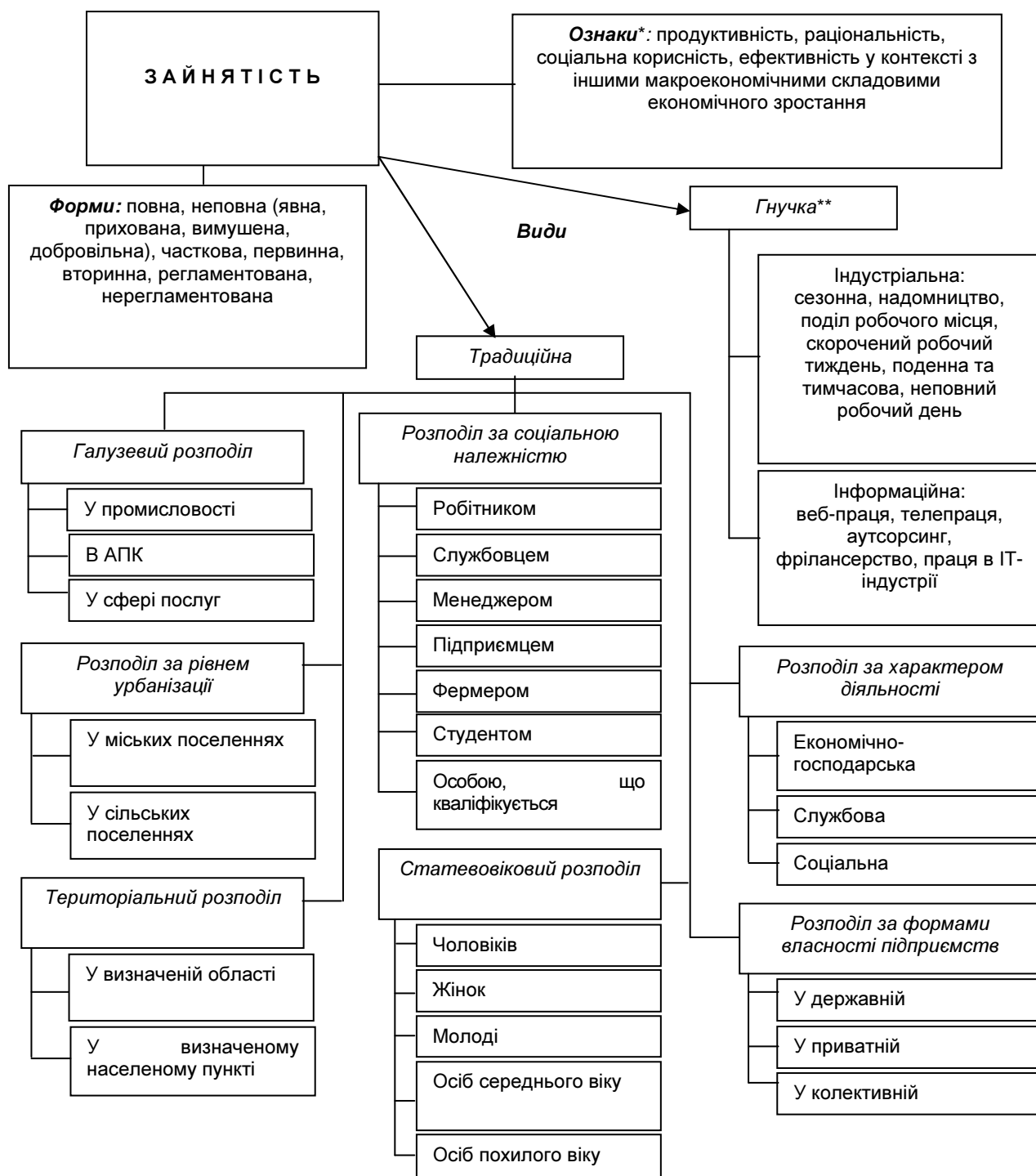

Рис. 1. Основні підходи до структурування зайнятості в регіоні

Джерело: [5, с. 22]

Примітка: * [3, с. 4]; ** [2, с. 10]

Зайнятість населення, як і будь-яке інше соціально-економічне явище, може бути охарактеризована абсолютними і відносними показниками.

До абсолютних показників відносяться загальна чисельність зайнятих, чисельність працюючих по окремих галузях господарства, чисельність працюючих чоловіків і жінок, чисельність працюючих по вікових групах і так далі. Абсолютні показники широко використовуються для аналізу будь-яких явищ, передусім для визначення їх масштабів.

Аналіз абсолютних величин чисельності зайнятих дозволяє визначити економічний потенціал країни, можливості її економічного зростання і т. д. Проте, для усебічного дослідження цих проблем тільки абсолютних величин не завжди досить. В зв'язку з цим виникає необхідність використання

відносних показників (доля різних категорій працівників у їх загальній чисельності, в чисельності усього населення і т. д.).

Найважливішою відносною характеристикою зайнятості є її рівень або показник трудової активності населення. Він дає кількісну інформацію про відносну чисельність зайнятих в народному господарстві і може бути вичислений як в цілому для усього зайнятого населення, так і для окремих статевих і вікових груп.

Показник трудової активності населення в загальному вигляді розраховується як відношення чисельності зайнятого населення до чисельності трудових ресурсів. Розрахунок цього показника робиться за формулою (1):

$$K_{(T)} = \frac{V_{(t)}}{T_{(t)}} \quad (1)$$

де $K_{(T)}$ — показник трудової активності, $V_{(t)}$ — зайняте населення в період t , $T_{(t)}$ — чисельність трудових ресурсів в періоді t .

Разом з цим показником визначається і показник економічної активності населення. Він розраховується по формулі (2):

$$K_{(E)} = \frac{V_{(t)}}{N_{(t)}} \quad (2)$$

де $K_{(E)}$ — показник економічної активності, $V_{(t)}$ — зайняте населення в період t , $N_{(t)}$ — чисельність усього населення в період t .

Економічна активність населення свідчить про міру участі усього населення, яке зайняте економічною діяльністю, тобто про частку зайнятого населення у чисельності усього населення. Показники трудової і економічної активності в деяких роботах практично ототожнюються, тоді як насправді вони виражають різні сторони одного і того ж соціально-економічного явища [1, с. 19-22].

Формування ринкових умов на основі заснування різних форм власності визначили новий зміст відносин між зайнятістю населення і таким притаманним ринковим відносинам інституту як ринок праці. Все це свідчить, що зайнятість в сучасній економічній моделі наповнена новим більш повним змістом взаємовідносин людини і суспільства, людини в ринкових умовах. Безумовно це не означає, що законодавча норма повністю вичерпує всю сукупність соціально-економічного змісту цієї категорії. Вона внесла багато чого нового, але поглиблене розкриття сутності категорії зайнятості стає особливо актуальним з приводу як нових умов її формування та забезпечення, так і у зв'язку з відсутністю достатнього висвітлення її теоретико-методологічних положень стосовно ринкових особливостей дослідження еволюції наукових поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених на проблеми розвитку українського ринку праці у системі еволюційного та інтеграційного розвитку в сучасній науковій літературі з цих питань.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, розглянувши низку проблем, що стосуються зайнятості населення, ми дійшли наступних основних висновків:

1. Проблема зайнятості — одна з найважливіших соціально-економічних проблем, існуюча завжди і скрізь.
2. Як соціально-економічна категорія зайнятість — це такий стан людини, зміст якого складає діяльність, пов'язана із задоволенням особистих і громадських потреб.
3. У сучасних умовах необхідно акцентувати увагу на актуалізації досліджень щодо поліпшення управління сферою зайнятості на регіональному рівні.

Бібліографічний список

1. Бреева Е.Б. Население и занятость / Е.Б. Бреева. — М. : Финансы и статистика, 1984. — 112 с.
2. Злупко Л.А. Зайнятість в умовах формування інноваційної економіки України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.01 «Економічна теорія» // Л.А. Злупко. — Львів, 2010. — 20 с.
3. Кравченко О.Б. Організаційно-економічний механізм регулювання зайнятості населення в умовах інноваційного розвитку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук: спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» // О.Б. Кравченко. — Київ, 2008. — 19 с.
4. Кравчук Л.М. Особливості регулювання зайнятості населення в регіоні: дис. на здобуття наук. ступеня кандидата економічних наук: 08.00.07 / Л.М. Кравчук. — Львів, 2009. — 212 с.
5. Легкий В.І. Поліпшення зайнятості населення в працездатному регіоні: дис. на здобуття наук. ступеня кандидата економічних наук: 08.00.07 / В.І. Легкий. — Львів, 2012. — 230 с.
6. Маркс К. Соч. 2-е изд. Т. 25, Ч. 1. / Маркс К., Энгельс Ф. — М. : Государственное изд-во политической литературы, 1962. — 509 с.

7. Онищенко В.Ф. Рациональная занятость: методология региональных исследований / В.Ф. Онищенко. – Киев: Наук, думка, 1989. – 208 с.

8. Про зайнятість населення. – Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.

Анотація

У статті висвітлено основні поняття і особливості категорії «зайнятість» в умовах в умовах розвитку сучасних ринкових відносин у результаті огляду наукових праць провідних вчених. Окреслено й узагальнено структуру зайнятості, розуміючи її прояви на регіональному ринку праці. Охарактеризовано основні абсолютні і відносні показники зайнятості населення. Акцентовується увага на необхідності актуалізації дослідження щодо поліпшення управління сферою зайнятості на регіональному рівні.

Ключові слова: зайнятість, структура зайнятості, трудова активності населення, економічна активності населення, безробіття.

Аннотация

В статье освещены основные понятия и особенности категории «занятость» в условиях развития современных рыночных отношений в результате осмотра научных трудов ученых. Очерчено и обобщено структуру занятости, учитывая ее проявления на региональном рынке труда. Охарактеризованы основные абсолютные и относительные показатели занятости населения. Акцентируется внимание на необходимости актуализации исследования по вопросу улучшения управления сферой занятости на региональном уровне.

Ключевые слова: занятость, структура занятости, трудовая активности населения, экономическая активности населения, безработица.

Annotation

The article deals with the basic concepts and features of the category "employment" in the development of modern market economy as a result of review of scientific papers leading scientists. Outlined and the structure of employment is generalized, understanding her displays at the regional market of labour. The basic absolute are described and relative the indexes of employment of population. The need for research to improve main streaming of employment at the regional level is accentuated.

Key words: employment, structure of employment, labour to activity of population, economic to activity of population, unemployment.

УДК 339.16:332.1

**Колосінський Є.Ю.,
к.е.н., ст. викладач кафедри економіки підприємства,
Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету**

ВПЛИВ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ МІСТА НА ТЕРИТОРІАЛЬНУ ОРГАНІЗАЦІЮ ТОРГОВЕЛЬНОЇ СФЕРИ (НА ПРИКЛАДІ МІСТА ЧЕРНІВЦІ)

Постановка проблеми. Торговельна сфера будь-якої держави у сучасних умовах стає одним із важливих чинників розвитку національної економіки. Торгівля забезпечує зайнятість і дохід великій частці економічно активного населення та створює передумови для інтенсивного економічного зростання окремих регіонів. Таким перспективним із погляду розвитку торговельної сфери регіоном є, без сумніву, і Чернівецька область з центром у місті Чернівці.

Водночас розвиток і територіальна організація торгівлі на сучасному етапі пов'язані з необхідністю розв'язання низки проблем, які є спільними для багатьох регіонів: низький рівень забезпеченості населення торговельними об'єктами та площами, особливо у сільській місцевості; низький рівень розвитку інфраструктури ринку; нераціональна територіальна структура та внутрішньорегіональні диспропорції розвитку торгівлі тощо [4; 7].